

DM Dewan Masyarakat

Sosiobudaya • Politik • Ekonomi
Bil. 6 2014

Keutuhan Hubungan
Malaysia - Beijing

PRU KE-13

SETAHUN BERLALU

Di Manakah Silapnya
Demokrasi?

Gelombang Pendidikan
Bertaraf Dunia

KRISIS AIR SEMAKIN RUMIT

Semenanjung Malaysia :RM5.50
Sabah/Sarawak :RM6.00
Brunei Darussalam :B\$5.50
Singapura :S\$5.50

KK 001 90252 0614
ISSN 0419-0386

(Ditry / diterbitkan oleh Dewan Masyarakat)

DILARANG

Membuang Sampah ...!

"Fikir dahulu sebelum buang" antara slogan yang dipopularkan oleh Kementerian Pembangunan dan Perumahan Malaysia bagi membendung masalah pembuangan sampah yang tidak terkawal. Seolah-olah seperti tiada cara lain yang dapat menghalang masyarakat membuang sampah sewenang-wenangnya kerana setiap hari bumi terpaksa menelan segala sampah yang dibuang oleh manusia.

Sampah sarap terdiri daripada sampah domestik, sampah klinikal, sampah industri, sampah komersial, sampah pembinaan dan perobohan, dan sampah tumbuh-tumbuhan. Sampah dikategorikan kepada dua bahagian, iaitu sampah domestik dan sampah bukan domestik. Sampah domestik ialah bahan buangan dari rumah atau dapur. Sebagai contoh, botol, kaca, tin aluminium, beg plastik, kertas, pakaian buruk dan sisa makanan. Sampah bukan domestik pula ialah bahan buangan yang terhasil daripada sisa industri, tapak pembinaan, kedai atau pasar, dan pejabat. Bahan buangan ini terdiri daripada pelbagai jenis, termasuklah sisa jualan, sisa pembuangan, dan sisa daripada proses pengilangan.

Kepepatan pembangunan menuntut sesebuah negara membangun, seperti Malaysia, mengurus sistem pelupusan sisa pepejal domestik secara berkesan. Hal ini dibuktikan dengan kewujudan Kementerian Tenaga, Teknologi Hijau dan Air, serta agensi, seperti Jabatan Pengurusan Sisa Pepejal Negara serta

Perbadanan Pengurusan Sisa Pepejal dan Pembersihan Awam (PPSPPA). Pada peringkat antarabangsa, Malaysia menandatangani Protokol Kyoto 1997 bagi menangani kesan perubahan iklim dan pemanasan global ekoran kesan rumah hijau. Dasar Alam Sekitar Kebangsaan, Dasar Perubahan Iklim Negara, dan Akta Kualiti Alam Sekeliling 1974 merupakan asas pengurusan alam sekitar di Malaysia. Jabatan Alam Sekitar (JAS) merupakan agensi yang menguatkuasakan Akta Kualiti Alam Sekitar. Bahagian Pengurusan Alam Sekitar dan Perubahan Iklim, di bawah Kementerian Sumber Asli dan Alam Sekitar, bertanggungjawab kepada dasar yang berkaitan dengan alam sekitar dan perubahan iklim, seperti yang terdapat dalam Dasar Alam Sekitar Kebangsaan dan Dasar Perubahan Iklim Negara.

Jika diimbaz kronologi sejarah pengurusan alam sekitar di Malaysia, pada Oktober 1994, kerajaan menyarankan agar syarikat swasta membuat tawaran bagi penswastan pengurusan sisa pepejal untuk meningkatkan kualiti pengurusan sisa pepejal. Pada 6 September 1995, Kabinet bersetuju menswastakan pengurusan sisa pepejal di Semenanjung Malaysia. Pada Disember

1995, kerajaan Persekutuan menawarkan kontrak secara interim kepada empat buah syarikat. Penswastan interim pengurusan sisa pepejal dibuat mengikut kawasan geografi, iaitu kawasan tengah dan timur, kawasan utara, kawasan selatan, Sabah, Sarawak, dan Wilayah Persekutuan Labuan. Penswastan secara interim dilaksanakan mulai 8 April 1998 sebelum penswastan sepenuhnya dikuatkuasakan.

Pada tahun 2007, kerajaan Persekutuan mewartakan Akta Pengurusan Sisa Pepejal dan Pembersihan Awam (Akta 672). Di bawah akta ini, kerajaan Persekutuan diberi kuasa eksekutif berhubung dengan pengurusan sisa pepejal dan pembersihan awam di Semenanjung Malaysia. Jabatan Pengurusan Sisa Pepejal Negara (JPSPN) diwujudkan sebagai agensi yang bertanggungjawab untuk membuat dasar, peraturan, garis panduan, pelan perancangan strategik, dan mengeluarkan lesen. Seterusnya, pada tahun 2007, PPSPPA ditubuhkan sebagai agensi penguatkuasaan Akta 672 serta peraturan di bawahnya, melaksanakan pelan perancangan strategik, dan mengawal selia perjanjian konsesi serta operasi fasiliti pengurusan sisa pepejal di seluruh negara.

Perkhidmatan alam sekitar membangun dengan pesatnya kerana peningkatan kesedaran mengenai alam sekitar dan faktor peraturan dan piawaian alam sekitar yang semakin ketat. Hingga tahun 1998, pengurusan sisa pepejal di Malaysia diurus oleh pihak berkuasa tempatan (PBT) masing-masing. Kepesatan pembangunan negara yang berterusan turut meningkatkan kuantiti sisa pepejal yang dijanakan setiap tahun. Kos pengurusan sisa pepejal turut meningkat. Keadaan ini amat membebankan sebahagian besar PBT dengan peningkatan kos kutipan dan pembinaan fasiliti untuk merawat dan melupuskan sisa pepejal. Pada masa yang sama, masyarakat semakin peka terhadap isu alam sekitar, menyebabkan masalah sisa pepejal mendapat perhatian umum.

Dalam usaha merealisasikan kelestarian di bandar, beberapa perkara memerlukan perhatian dan penambahbaikan segera, terutama dari segi pengurusan tapak pelupusan sisa pepejal atau sampah di negara ini. Bagi pakar pengurusan sisa pepejal dari Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), Profesor Dr. Hassan Basri, keadaan itu membayangkan bahawa pengurusan sisa pepejal di negara ini masih kurang efisien. "Masalah ini juga kritikal untuk jangka panjang," katanya yang juga profesor kejuruteraan alam sekitar di UKM.

Hujah Hassan, bersandarkan risiko pelupusan sampah secara pembuangan terbuka menyebabkan pencemaran air dan udara. Pencemaran udara berlaku kerana pembebasan gas metana (CH₄) yang terhasil daripada proses pereputan sampah. Tapak pelupusan sampah pembuangan terbuka juga memerlukan kos yang tinggi untuk dibangunkan semula, selain menurunkan nilai hartanah di kawasan berhampiran. "Pembukaan tapak pelupusan baharu juga sukar bersaing dengan keperluan infrastruktur lain (perumahan dan industri) kerana tanah yang terhad. Amat sukar untuk mencari kawasan yang sesuai pada masa akan datang," kata Dr. Latifah Abdul Manaf, pensyarah alam sekitar dari Universiti Putra Malaysia (UPM).

Kesedaran masyarakat terhadap bahaya pembuangan sampah perlu diberi penekanan. Secara puratanya, dalam

Pihak yang tidak bertanggungjawab sering menjadikan kawasan tangga lokasi pembuangan sampah.

Penduduk bandar menyumbangkan sekurang-kurangnya 1.5 kilogram pembuangan sampah setiap hari berbanding dengan 0.8 kilogram bagi penduduk luar bandar. Angka ini terus meningkat dengan pertambahan penduduk dan tahap kehidupan rakyat yang semakin baik.

masa sehari, sebanyak 800 gram sampah dibuang oleh setiap isi rumah di Malaysia. Hal ini bermakna bahawa dalam masa sehari, berat sampah yang dihasilkan oleh 27 juta rakyat mampu menghasilkan kira-kira 20 ribu tan setiap hari. Jumlah sampah sebanyak itu dapat memenuhi setiap penjuru. Penduduk bandar menyumbangkan sekurang-kurangnya 1.5 kilogram pembuangan sampah setiap hari berbanding dengan 0.8 kilogram bagi penduduk luar bandar. Angka ini terus meningkat dengan pertambahan penduduk dan tahap kehidupan rakyat yang semakin baik. Pembuangan sampah yang tidak terkawal bukan sahaja menjejaskan kesihatan manusia, malah mengancam hidupan laut.

Rakyat Malaysia sering membuang sampah tidak mengira tempat, asalkan ada kesempatan. Sebagai natijahnya, sampah kelihatan di merata-rata tempat, tidak kira di rumah, pejabat, kedai ataupun sungai. Hal ini dikatakan demikian kerana sikap tidak bertanggungjawab sesetengah masyarakat yang membuang sampah di

merata-rata tempat. Keadaan ini bukannya mengotorkan alam sekitar, malah menyebabkan keadaan sekeliling busuk dan menarik perhatian hai perosak, seperti tikus dan lalat yang membawa pelbagai jenis penyakit, setiap tahun. Tambahan pula, takungan air di tempat pembuangan sampah merupakan tempat pembiakan nyamuk. Keadaan ini mendorong penyebaran penyakit demam denggi yang membawa maut kepada manusia.

Kebanyakan sampah dibuang di merata-rata tempat, termasuk bahan plastik, seperti beg plastik, botol plastik. Bahan yang dipertanggungjawabkan daripada plastik konvensional tidak mudah reput dan jika tidak dibersihkan, bahan buangan ini kekal mencemur kawasan tersebut. Walaupun masalah pembuangan sampah sarap di bandar ini lebih ketara, masalah pembuangan sampah sarap di kawasan aliran menimbulkan lebih banyak masalah kepada alam sekitar, terutama hidupan air.

membuang sampah di merata-rata tempat boleh mengundang penyakit.

Laporan Program Alam Sekitar (Program Alam Sekitar) mendapati bahawa hidupan yang mati, termasuklah penyu, ikan, burung, ikan lumba-lumba, dan anjing, disebabkan tertelan bahan plastik. Laporan ini menggariskan bahawa di seluruh dunia, lebih daripada 100 ribu ekor mamalia laut dan penyu mati setiap tahun kerana tertelan plastik. Kejadian ini mengganggu keseimbangan ekosistem akuatik. Selain itu, pembuangan sampah di kawasan seperti longkang dan anak sungai, juga menimbulkan masalah banjir atau mencemurukkan keadaan banjir di sesuatu kawasan kerana longkang atau anak sungai itu tersumbat dengan sampah plastik.

Dalam usaha negara untuk mempromosikan industri pelancongan, kawasan ini sudah tentu menjejaskan kawasan riadah, seperti pantai dan kawasan perikanan, yang juga dicemari dengan sampah sarap oleh pengunjung. Selain mencemarkan alam sekitar, pembuangan sampah sarap juga menimbulkan gambaran yang negatif kepada penduduk di kawasan terbabit yang tidak pembersih walaupun dilakukan oleh sebilangan kecil, tetapi kerana "nila titik rosak susu sebelanga".

Oleh itu, langkah yang berkesan perlu diambil bagi mengurangkan masalah yang disebabkan oleh sampah

sarap. Antaranya termasuklah memperbanyak tempat pelupusan sampah. Pertambahan penduduk di samping pekerja asing memerlukan ruang untuk pembinaan kawasan kediaman. Di Malaysia, terdapat hampir 230 buah tapak pelupusan sampah dengan purata keluasan 15 hektar untuk setiap tapak. Pengurusan dan latihan operasi di kebanyakan tapak pelupusan ini secara keseluruhannya sangat lemah.

Selain itu, elakkan penggunaan beg plastik dengan membawa beg sendiri untuk membeli-belah. Belilah produk mesra alam yang diiktiraf bagi mengurangkan beban kepada alam sekitar. Belilah barangan yang mempunyai bahan pembungkusan yang dapat digunakan atau dikitar semula, seperti kertas, kaca dan logam. Lakukan pengasingan sampah bermula dari rumah. Dengan cara ini, kita dapat mengumpulkan bahan kitar semula untuk jualan. Terdapat juga pusat pungutan bahan kitar semula yang menjalankan aktiviti amal daripada hasil pendapatan ini. Hantarkan bahan buangan yang dapat dikitar semula untuk tujuan ini. Letakkan lebih banyak tong kitar semula. Persatuan penduduk serta pengurusan bangunan pejabat dialu-alukan untuk turut mengambil bahagian dalam program amal ini.

Peranan kerajaan pula melalui pembinaan insinerator gasifikasi dan peleburan abu untuk menggantikan tapak pelupusan sampah konvensional. Teknologi dari Jepun ini memenuhi piawaian alam sekitar terkini yang ditetapkan oleh negara maju untuk melupuskan sampah dan sisa pepejal secara lebih selamat dan tidak meninggalkan sebarang risiko kepada penduduk setempat. Loji pelupusan sampah ini menggunakan teknologi moden bagi menangani masalah pencemaran alam sekitar apabila sampah dibakar pada suhu tinggi bagi menghasilkan tenaga elektrik untuk kegunaan loji dan lebih tenaga dapat dikomersialkan.

Seterusnya langkah yang dapat diambil untuk mengatasi masalah pembuangan sampah ialah menjayakan program kitar semula, iaitu "kurangkan, gunakan semula, dan kitar semula" sisa sampah sarap. Kempen "hari tiada beg plastik" pada setiap Isnin, Selasa, dan Rabu, seperti yang diamalkan oleh kerajaan Pulau Pinang, wajar dijadikan contoh untuk mengurangkan kadar pembuangan sampah jenis plastik, malah mengurangkan kos pengendalian sampah sarap dan memelihara alam sekitar.

Pendidikan dan kesedaran tentang pengurusan sisa sampah secara bijak semakin penting untuk menangani masalah pembuangan sampah. Pihak sekolah dan ibu bapa perlu menyalurkan ilmu moral tentang kepentingan penjagaan alam sekitar dan penanaman tabiat menjaga kebersihan alam sekitar sejak kanak-kanak lagi. Pelbagai kempen perlu dilaksanakan, seperti program "Cintailah Sungai Kita". Media massa, termasuk media elektronik, seperti iklan televisyen dan radio, perlu mengadakan kempen dari semasa ke semasa untuk meningkatkan kesedaran rakyat supaya tidak membuang sampah di merata-rata tempat. Oleh hal yang demikian, peranan yang dimainkan setiap lapisan masyarakat dapat membanteras sikap yang tidak bertanggungjawab dan membentuk masyarakat penyayang dan pembersih terhadap alam sekitar. USA